

Jaarverslag
Stichting Presentie
2023

presntie

(Periode juli 2022 – december 2023)

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Presentie in het kort.....	4
3. Het werk van Stichting Presentie	6
5. Hoogtepunten 2022-2023	7
1. Onderzoek narratieve verantwoording.....	7
2. ‘Trechters’	7
3. Campagne ‘Oog voor dementie’ – samen met Zorgbalans	8
4. Practoraat ‘Relationeel werken in een onderwijsorganisatie’, van Summa College	8
5. Studiebijeenkomsten over de-escaleren en over overleven en overlevers.....	9
6. Samenwerking met North-West University in Zuid-Afrika.....	9
7. Onderzoek naar kiemen van geweld (Level)	9
8. Publicaties	10
6. Activiteiten op hoofdlijnen.....	11
1. Educatie	11
2. Presentieprojecten	12
Organisaties waarmee we kortere of langere tijd optrekken	13
3. Onderzoek en ontwikkeling.....	14
7. Organisatie	16
1. Medewerkers	16
2. Bestuur	17
3. Financiële positie.....	18
8. Colofon	19

1. Inleiding

De periode vanaf zomer 2022 is een uitdagende tijd geweest. Inhoudelijk zijn er zeker wel mooie resultaten bereikt. Enkele voorbeelden hiervan: onderzoek naar narratieve verantwoording, het spel 'Trechteren' over de uiteindelijke bedoeling van het werk, campagne 'Oog voor dementie'. Ook de presentietrajecten, de educatie, de studiedagen en de onderzoekstrajecten zijn in deze periode voortgezet.

Door de coronapandemie en de gevolgen daarvan is in veel sectoren de manier van werken veranderd. De gevolgen hiervan zijn ook na de pandemie nog te zien. De onzekerheden die dit heeft veroorzaakt zijn ook bij Stichting Presentie niet onopgemerkt voorbij gegaan. In Jaarverslag 2021-2022 was al te lezen dat onze directeur, Marjanneke Ouwerkerk, was uitgevallen. Helaas was dit minder tijdelijk dan waarop wij hoopten. Organisatorisch heeft het wegvallen van de directeur ertoe geleid dat de taken tijdelijk door stafleden Guus Timmerman en Jan den Bakker zijn overgenomen. Eind 2023 is de sollicitatieprocedure voor een nieuwe directeur in gang gezet. Dit heeft geleid tot de aanstelling van een nieuwe directeur, Casper Beekman, per 1 mei 2024.

Financieel heeft deze roerige periode een positief resultaat opgeleverd; niet het resultaat zoals in de positief opgestelde begroting werd verwacht, maar wel een resultaat waarbij de baten groter waren dan de lasten.

Het ontwikkelen, uitdragen en aanleren van presentie zal ook in de komende jaren ons doel zijn, net als het verwerven van kennis hoe presentie werkt en het verspreiden van deze kennis. Wij gaan dit doen in samenwerking met het werkveld en met de vele partners; partners waar wij nu al mee samenwerken én partners waarmee in de komende periode samenwerkingen kunnen opzetten.

Casper Beekman, directeur

2. Presentie in het kort

De **presentiebenadering** is een manier van werken die de *relationele afstemming* tussen zorggever en cliënt (patiënt, bewoner, klant, pupil, leerling), met diens naasten en in diens context, als basis ziet voor hulp en steun. Goede zorg ontstaat vanuit het zorgvuldig *aansluiten bij en daarbinnen afstemmen op de ander*, en op wat hij of zij nodig heeft. *Leefwereldgerichtheid* en *perspectiefwisseling* zijn daarin centrale begrippen.

Presentie begint met *relationeel waarnemen* en *zich relationeel betrekken*. Ze richt vervolgens dat wat je te doen hebt in via *relationeel programmeren*: vanuit de relatie blijkt wat goede zorg is voor deze cliënt(en) op dit moment. De eigen vakkennis van professionals blijft intact, maar de relatie stuurt hoe die kennis wordt aangewend. Presentie neemt radicaal het perspectief van de ander in als leidraad voor de zorg – in plaats van de logica van de methodiek. Presentie is bovendien kritisch tegenover het maakbaarheids geloof in veel methodieken; ze is primair gericht op het zoeken naar een bevredigende relatie tot het leven – ook als dat leven vastzit. Het bijstellen van de zorg, na feedback bijvoorbeeld, gebeurt door relationeel reageren. Al deze elementen zijn ook in relationeel onderwijs, bezien vanuit presentie, van belang.

De presentiebenadering is geworteld in de (politieke) zorgethiek. Deze morele theorie stelt de onderlinge afhankelijkheid van en verbondenheid tussen mensen en hun plek in een gemeenschap centraal.

Menselijke kwetsbaarheid en verantwoordelijkheid zijn uitgangspunten in het moreel redeneren, meer dan algemene beginselen of veralgemeniseerbare consequenties. Zorg hebben wij, mensen, voor mensen, dichtbij en verder weg. Maar zorg hebben wij ook voor onze leefomgeving, voor maatschappelijke instituties en de samenleving. In die lijn moet heel het leven en samenleven *vanuit zorg* worden gedacht. In elke dimensie: in gezondheidszorg net zo goed als thuis, in onderwijs en bedrijfsleven. In het sociaal domein net zo goed als bij politie en vuilnisophaaldienst, in natuurbeheer en het beheer van de openbare ruimte. En op elke schaal: in de relatie tussen professional en burger, maar ook in wat een team van professionals heeft te doen voor de afdeling, de organisatie of de wijk. In openbaar bestuur en de politiek, in internationale samenwerking en de wereldpolitiek.

Het denken over goede zorg beperkt zich niet tot de één-op-één-relatie met de hulpvragende ander, maar vraagt doordenking in een brede maatschappelijke, institutionele en politieke context. De waarde van presentie heeft zich bewezen in praktijken en is vastgelegd in een eigen *body of knowledge*.

- In de presentiebenadering draait het om *relationeel werken* en zorgvuldig *aansluiten bij en daarbinnen afstemmen op de ander*;
- Centrale begrippen zijn *leefwereldgerichtheid* en *perspectiefwisseling*;
- Presentie richt de zorg in via *relationeel programmeren*;
- Vanuit presentie hebben wij bovenal oog voor de *meest kwetsbaren* in onze samenleving;
- Presentie is geworteld in de (politieke) *zorgethiek*.

3. Het werk van Stichting Presentie

Het werk van Stichting Presentie bestaat uit:

- Ontwikkeling van en onderzoek naar (goede) zorgpraktijken vanuit presentieperspectief;
- Presentie uitdragen (in lezingen, publicaties en het onderhouden van ons netwerk, zoveel mogelijk in wisselwerking met zorggevers en zorgvragers);
- Presentie aanleren (met behulp van voordrachten, leertrajecten, cursussen, leergangen, intervisie, enzovoort) en zo een krachtig kader vormen dat presentiepraktijken kan opzetten en dragen;
- Concrete presentiepraktijken (helpen) stichten, innovatieve pilots opzetten en zorgvernieuwing stimuleren en waar nodig begeleiden;
- Verwerven van deugdelijke kennis over hoe presentie werkt ('*best practices*'), wat ze oplevert en hoe ze bevorderd kan worden;
- Deze kennis verspreiden (onderzoek, publicaties, databank, enzovoort);
- Vanuit deze kennis en praktijken en vanuit de basisfilosofie van presentie deelnemen aan het publieke debat (over goede zorg bijvoorbeeld);
- Het vestigen en in stand houden van een bijzondere leerstoel, zodat presentie op (internationaal) wetenschappelijk niveau verder kan worden ontwikkeld en onderwezen;
- Daarnaast het vestigen en in stand houden van een lectoraat (hbo) en een practoraat (mbo), zodat presentie zo breed mogelijk op meerdere niveaus verder kan worden ontwikkeld, onderzocht en onderwezen.

Stichting Presentie bestaat uit twee secties die nauw met elkaar verweven zijn:

1. De Werkstichting, met als aandachtsgebieden:
 - Ontwikkeling en verspreiding
 - Scholing, vorming en kadervorming
 - Presentieprojecten
2. Afdeling Onderzoek, met als aandachtsgebieden:
 - (Wetenschappelijk) (opdracht)onderzoek
 - Metamethodiek
 - Leerstoel *Presentie en Zorg*
 - Ontwikkeling van een lectoraat
 - Ontwikkeling van een practoraat

5. Hoogtepunten 2022-2023

Hieronder presenteren we een selectie van de inhoudelijke hoogtepunten, interessante ontwikkelingen en publicaties.

1. Onderzoek narratieve verantwoording

Voortbouwend op eerdere jaren blijft het onderwerp kwaliteit en verantwoording volop in de aandacht: er is dringend behoefte aan een eigen manier om na te denken over kwaliteit en verantwoording, die recht doet aan de aard en inhoud van zorgpraktijken. In 2020 werd, na voorbereidende werkzaamheden in 2019, gestart met het meerjarige onderzoek Narratieve verantwoording. Onderzoeksvraag is hoe in de VVT-zorg narratief onderzoek bij kan dragen aan verantwoording. In de lijn van *'De ontdekking van kwaliteit'* (2018) van Andries Baart (i.s.m. Jan den Bakker) wil dit onderzoek nagaan hoe narratief onderzoek kan bijdragen aan het cultiveren van kwaliteitsbewustzijn, van de werkvloer tot aan de RvT. We hebben daarbij ook uitdrukkelijk de Inspectie Gezondheid en Jeugd in gedachten.

Stichting Presentie doet dit onderzoek in samenwerking met Evean en Icare, beide onderdeel van Espria, en Zorgbalans. In 2023 rondde we de tweede fase af. Het is een combinatie van (a) een onderzoek naar hoe verhalen op dit moment een rol vervullen bij het leren, ontwikkelen en verantwoorden van en door teams en het management, en (b) het ontwikkelen van een manier om verhalen op te halen, te verrijken, en er een gesprek over te voeren met het oog op leren, ontwikkelen en verantwoorden. Met 'verantwoorden' bedoelen we vooral: een ander inzicht geven in wat je doet. Met 'gesprek' bedoelen we zowel het horizontale gesprek binnen het team, inclusief de behandelaren, als het verticale gesprek tussen team, management en directie. In 2024 startten we met fase 3, waarbij de doenbaarheid van deze werkwijze voor teams en hoe deze werkwijze in het kwaliteitssysteem is in te passen worden onderzocht.

2. 'Trechters'

Stichting Presentie heeft in samenwerking met jeugdzorgorganisatie Level een spel ontwikkeld over de uiteindelijke bedoeling van het werk. Dit spel helpt medewerkers in zorg en welzijn (uitvoering, ondersteuning, staf en management) om in gesprek te gaan over de finaliteit van hun werk. Waar zijn we op uit met onze zorg? Hoe dragen wij daar vanuit onze functie aan bij? Hoe ervaart de ander dat eigenlijk? En wat staat ons mogelijk anders te doen? Het spel helpt om tot een gezamenlijk kompas te komen dat behulpzaam is bij dilemma's en worstelingen in het werk. Het is gebaseerd op het begrip 'finaliteit' in de presentiebenadering. Het spel is gratis te downloaden (zie Kennisbank: <https://www.presentie.nl/kennisbank/spel-trechters-over-finaliseren/>).

3. Campagne ‘Oog voor dementie’ – samen met Zorgbalans

Samen met ouderenzorgorganisatie Zorgbalans deed Stichting Presentie onderzoek naar hoe het is om iemand met vergevorderde dementie te zijn. We kregen de unieke gelegenheid om een aantal bewoners van zeer nabij te mogen volgen. Dicht op de huid. Namelijk door urenlang met hen te verkeren: in hun sfeer, hun dag- (en soms nacht-) ritme meelevend, van zorgmomenten tot uitgestrekte leegtes in de dag, van nabije ontmoetingen tot eenzame stilte. We probeerden ‘klein te kijken’ om zoiets op te pikken van wat er in hen omging, van wat zij ons, al dan niet met taal, probeerden te vertellen.

In de vorige jaarverslagen deden we hiervan al verslag. In 2021 verscheen bij uitgeverij Lannoo Campus het boek *Dementie van binnenuit: Een zoektocht naar hoe het is om iemand met vergevorderde dementie te zijn*, geschreven door Judith Leest, Guus Timmerman, Marije van der Linde, Yvon van Noort en Marjanneke Ouwerkerk. In 2023 bracht de uitgever een tweede druk uit.

Zorgbalans en Stichting Presentie startten in het najaar van 2022 met de campagne ‘Oog voor dementie’ waarin aandacht wordt gevraagd voor hoe het is om te leven met vergevorderde dementie, voor de persoon zelf, voor diens familie en naasten en voor zorgverleners. Een website werd in het leven geroepen: www.oogvoordementie.nl. Uiteindelijk ondertekenden meer dan 4.500 mensen het pleidooi om mensen met vergevorderde dementie te blijven zien als mensen met verlangens, met behoefte aan verbinding en troost. En niet als een lege huls. Om radicaal relationeel zorg te verlenen door dichtbij te komen, klein te kijken, mee te bewegen en woorden te geven aan wat zij zelf moeilijk zelf kunnen zeggen.

Om het pleidooi onder de aandacht te brengen werd radiopresentator Frank van der Lende als ambassadeur ingezet. Zijn vader kreeg al vroeg de diagnose Alzheimer. Om het pleidooi kracht bij te zetten werd aan uiteindelijk tien mensen gevraagd ‘3 vragen over dementie’ te beantwoorden. Onder hen Madeleine Timmermann, zorgethica en geestelijk verzorger, en Marieke van Werkhoven, landelijk coördinator voor de implementatie van de zorgstandaard dementie. In november 2023 werd de campagne beëindigd. De website blijft voorlopig vindbaar.

4. Practoraat ‘Relationeel werken in een onderwijsorganisatie’, van Summa College

Sinds 1 juli 2021 geven Jenny Zwijnenburg en Hans Panjoel invulling aan het practoraat ‘Relationeel werken in een onderwijsorganisatie’ van het Summa College te Eindhoven. Jenny is sociaal werker, was in 2014 Sociaal Werker van het Jaar en is de ontwikkelaar van de methode Vangnetwerken. Hans is docent Sociaal werk bij Summa. Het practoraat

onderzoekt hoe relationeel werken ingevuld wordt op het Summa College en waar de onderwijswerkers van elkaar kunnen leren. De presentietheorie is voor het practoraat een belangrijke theoretische basis. Bij het practoraat is een lerende gemeenschap van zo'n 20 mensen betrokken. Na het boekje 'In verbinding', met verhalen van docenten over 'die ene student', kwam in 2023 het boekje 'Van waarde' uit, over een onderzoek onder studenten naar wat zij als het meest waardevolle en het meest waardeloze onderwijsmoment hebben ervaren.

5. Studiebijeenkomsten over de-escaleren en over overleven en overlevers.

Op 15 juni 2023 ging de studiebijeenkomst over de-escaleren: 'Erbij blijven juist omdat zorg ingewikkeld wordt – ook als dwang onvermijdelijk is'. Het verslag staat op de website: <https://www.presentie.nl/kennisbank/verslag-studiebijeenkomst-erbij-blijven-als-het-ingewikkeld-wordt/>.

Op 17 november 2023 ging de studiebijeenkomst over overleven en overlevers: 'Als overleven je leven is... en hoe je dan als professional van betekenis kunt zijn'. Het verslag staat op de website: <https://www.presentie.nl/kennisbank/verslag-studiebijeenkomst-als-overleven-je-leven-is/>.

6. Samenwerking met North-West University in Zuid-Afrika

Verschillende stafleden onderhouden contact met de North-West University in Zuid-Afrika. Deze samenwerking vindt zijn oorsprong in de werkzaamheden van Andries Baart als buitengewoon hoogleraar aan de Optentia Research Focus Area van de Vaal Triangle Campus. Hij heeft daar vooral contact met prof. Jaco Hoffman en prof. Ian Rothmann. Guus Timmerman begeleidde samen met dr. Carlien Kahl PhD-student Bianca Theron bij het kwalitatieve deel van haar onderzoek naar de ervaring van eerstejaars studenten in Zuid-Afrika, in het kader van het StudyWell Research Project onder leiding van prof. Karina Mostert, hoogleraar industriële psychologie. Bianca promoveerde op 21 juni 2023. Elly Beurskens geeft online presentietrainingen aan studenten van prof. Emmerentia du Plessis, hoogleraar verpleegkunde.

7. Onderzoek naar kiemen van geweld (Level)

Presentieonderzoek naar het proces van 'kiemen van geweld' in jeugdhulp is van start gegaan. Het onderzoek komt tot stand bij, en is gefinancierd door, Level (specialisten voor jeugd en gezin). Het onderzoek wordt uitgevoerd door drie lerende gemeenschappen te vormen (lerende gemeenschap professionals, lerende gemeenschap jongeren en een lerende gemeenschap in de vorm van verticale dialoogsessies waar bestuur, professionals en jongeren bij aanwezig zijn. In 2023 zijn de eerste negen bijeenkomsten gehouden.

8. Publicaties

- Baart, A. (2023). Essay 'Een precair bestaan'. <https://www.presentie.nl/kennisbank/essay-een-precair-bestaan-andries-baart/>.
- Bastiaansen, L., & Timmerman, G. (2023). Reflectie op drie practoraten, vanuit presentie en pedagogiek. *Waardenwerk*, 24(93), 102-108.
- Beurskens, E., & Linde, M. van der. (2023). *Leren van praktijksituaties: Kennisdossier presentie*. Utrecht: Stichting Presentie.
- Leest, J., Timmerman, G., Linde, M. van der, Noort, Y. van, & Ouwkerk, M. (2023). *Dementie van binnenuit: Een zoektocht naar hoe het is om iemand met vergevorderde dementie te zijn* (2^e druk). Tiel: Lannoo Campus.
- Linde, M. van der, Schaftenaar, P., & Leest, J. (2022). *Relationeel begrenzen: Kennisdossier presentie* (2^e herziene ed.). Utrecht: Stichting Presentie.
- Panjoel, H., Zwijnenburg, J., & Krol, B. (2023). *Van waarde: Een onderzoek naar de meest waardevolle en waardeloze opleidingsmomenten van Summa-studenten*. Eindhoven: Summa.
- Timmerman, G. (2023) Veerkracht in zorg en welzijn: paradepaardje of Paard van Troje? *Podium voor Bio-ethiek* 30(3), 50-55.
- Timmerman, G., & Baart, A. (2022). The continuing formation of relational caring professionals. *Medicine, Health Care and Philosophy*, 25, 587-602. <https://doi.org/10.1007/s11019-022-10104-0>.
- Timmerman, G., & Baart, A. (2022). Presentieonderzoek: Een kritische blik op innoverend onderzoeken vanuit relationeel zorg verlenen. In A. van Staveren, & H. Susam (red.), *Innoverend onderzoeken: Grondslagen & praktijkvoorbeelden*, Utrecht: Marnix Academie.
- Timmerman, G., Dis, E. van, Bakker, J. den, & Noort, Y. van (2024). *Narratief-relationeel verantwoorden: Inzicht geven met verhalen*. Utrecht: Stichting Presentie. <https://www.presentie.nl/kennisbank/narratief-relationeel-verantwoorden-inzicht-geven-met-verhalen/>.
- Zwijnenburg, J., & Panjoel, H. (2023). Samen niet weten en toch samen op weg gaan: Hoe relationeel werken de praktijk van het mbo kan versterken. *Waardenwerk*, 24(93), 64-74.

6. Activiteiten op hoofdlijnen

1. Educatie

Stichting Presentie biedt een breed toegankelijk en actueel educatief aanbod, op verschillende niveaus en voor verschillende doelgroepen. Het aanbod wordt regelmatig aangepast en uitgebreid, aansluitend bij behoeften in de praktijk. In 2019 is gewerkt aan een overzichtelijker en meer modulaire opbouw van ons scholingsaanbod. In schema:

OPEN INSCHRIJVING STICHTING PRESENTIE	
Basismodules voor professionals <i>(verwerving van een breed en gedegen inzicht in presentie)</i>	Module 1: Introductie in de presentie
	Module 1a: Scholingsroute voor vrijwilligerscoördinatoren
	Module 2: Verdieping in de presentie
	Module 3 (PM): specialistische vervolgmodule(s)
Eigenstandige modules/leergangen <i>(voor specifieke doelgroepen en/of thema's)</i>	Leergang leidinggeven aan presentie
	Leergang kwaliteit en verantwoording
	Presentiescholing voor vrijwilligers
	Module relationeel begrenzen
	Module exposure
PM: nieuw te ontwikkelen modules	
Presentie op academisch niveau	Momenteel niet beschikbaar
IN-COMPANY	
Basismodule <i>(op maat, variabel in tijdsduur en inhoud)</i>	Introductieprogramma presentie
Specifieke modules <i>(op maat)</i>	Werkveldspecifiek, bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> • Ouderenzorg • Jeugdzorg • Sociaal domein
	Thema-specifiek, bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> • Modules voor leidinggevenden / ondersteuners / kwaliteitsmedewerkers • Begeleide Case Based Learning (CBL) (voor teams) • Train-de-trainerprogramma voor interne leerbegeleiders • CBL-training voor interne (leer)begeleiders

	• Dementie van binnenuit • Presentie voor sociaal werkers

Toegelicht:

- Het basis opleidingstraject in presentie voor professionals bestaat uit twee modules: module 1: Introductie in presentie en module 2: Verdieping in presentie (voorheen: Introductie- en Vervolgcurcus). Er is een speciale kop-module voor vrijwilligerscoördinatoren. Doorlopen van dit traject biedt, na het afronden van een toets, toegang tot het presentienetwerk.
- Module 1 is in deze periode drie keer gegeven: najaar '22 met 16 deelnemers (3 deelnemers vrijwilligersmodule), voorjaar '23 met 18 deelnemers (4 deelnemers vrijwilligersmodule); najaar '23 met 15 deelnemers (2 deelnemers vrijwilligersmodule).
- Module 2 is in 2023 één keer gegeven: voorjaar '23 met 14 deelnemers.
- De Leergang Leidinggeven aan Presentie is gericht op leidinggevendenden, (team)coaches, staffunctionarissen en zorgprofessionals die in hun eigen rol met presentie aan de slag willen en anderen hierbij (willen) ondersteunen.
- Leergang Leidinggevendenden had in 2023 12 deelnemers.
- In de Leergang Kwaliteit en Verantwoording ligt het accent op de kwaliteits- en verantwoordingspraktijk, met als basis het Zorgethisch Model voor Kwaliteitsontdekking (ZEMKO). Deze leergang richt zich op leidinggevendenden, beleids- en kwaliteits-medewerkers. (Leergang niet gegeven in deze periode.)
- Daarnaast worden er modules aangeboden met een specifieke focus:
 - Relatieveel begrenzen: deze module is bedoeld voor professionals in allerlei werksoorten en richt de aandacht op daar waar het schuurt en moeilijk is. Concepten van relationeel begrenzen (als een onderdeel van het kernthema van de presentie, relationeel werken) worden vertaald naar de werkpraktijk van de deelnemers. Najaar 2022: 11 deelnemers, in 2023: 7 deelnemers.
 - Presentiescholing voor vrijwilligers: dit specifieke aanbod voor vrijwilligersorganisaties wordt voornamelijk in company verzorgd, maar wordt bij voldoende belangstelling ook centraal aangeboden.
 - Oog voor dementie.
 - Leren van praktijksituaties. In 2023 3 deelnemers.
 - Eenzaamheid, lijden en troost.
- *In company* leertrajecten-op-maat: dit is de core business van onze projecten in de praktijk.

2. Presentieprojecten

Met het uitvoeren van projecten beoogt de Stichting Presentie een bijdrage te leveren aan goede, presente zorg. Presentieprojecten die de voorkeur genieten van de stichting hebben als kenmerk dat er niet alleen iets wordt 'ingevoerd', maar dat zorgvuldig wordt gekeken naar de specifieke toepasbaarheid van presentie in díe setting, in relatie tot de specifieke

vraagstukken en toegesneden op de cultuur en het type werkers ter plaatse. De Stichting Presentie is geïnteresseerd in dat uitprobeerproces en brengt de ervaringen uit de diverse projecten zodanig op betekenis dat deze kennis en ervaring ten goede komt aan andere praktijken. Leren, in allerlei vormen en op alle niveaus van de organisatie vormt (bijna) altijd de kern van elk presentieproject.

Organisaties waarmee we kortere of langere tijd optrekken

- Level: specialistische jeugdzorg – Amsterdam (fusie tussen de Bascule, Spirit en Level 5)
- Zorgbalans: thuiszorg, langdurige verpleegzorg, revalidatie en zorg bij dementie – regio Kennemerland
- ZZG Zorggroep: wonen met zorg en wijkverpleging – regio Nijmegen
- Esdégé Reigersdaal: ondersteuning van mensen met een handicap – regio Noord-Holland Noord
- De Zeeg: woonzorgcentrum voor mensen met verstandelijke beperking – regio Arnhem
- Zorgwiel: zorg voor mensen met een beperking – Oost Nederland
- Cordaan: verpleging, verzorging en begeleiding – (regio) Amsterdam
- Gevangenzorg Nederland
- Stichting Corridor: zorg voor mensen met een psychiatrische achtergrond – Regio Rotterdam
- Zuidwester Rotterdam: zorg voor mensen met een (licht) verstandelijke beperking
- Stichting Humanitas – Rotterdam
- MO – Den Bosch
- Nitzana Vrouwenopvang – Dordrecht
- Sjaloomzorg – Zeeland
- Prisma: zorg voor mensen met een beperking – Noord-Brabant
- Ons Tweede Thuis: zorg voor mensen met een verstandelijke of lichtelijke beperking, autisme en NAH – regio west Nederland (o.a. Haarlemmermeer, Kennemerland)
- Surplus: welzijn, zorg en wonen – West-Brabant
- Parnassia: GGZ-zorg – regio Hooglanden en Noord-Holland
- Haga Ziekenhuis – Den Haag
- Sociaal Collectief Friesland: welzijnswerk Zuidwest-Friesland
- Jeugdteams Zuid Holland Zuid: ondersteuning jeugd en gezinnen
- Espria: overkoepelende organisatie voor zorgorganisaties op het gebied van verpleging, verzorging, thuiszorg, ggz en zorg voor mensen met een verstandelijke beperking – regio's Noordoost-, Midden- en Noordwest-Nederland
- Eveen (onderdeel van Espria): verpleging en thuiszorg – Noord-Holland
- Icare (onderdeel van Espria): verpleging en thuiszorg – Flevoland, Drenthe, Gelderland en Overijssel.
- Nu Niet Zwanger: een landelijk programma van GGD GHOR Nederland

- Professionals in NAH: landelijke organisatie voor ondersteuning van mensen met NAH
- Meester Geertshuis: diaconaal centrum – Deventer
- Handje Helpen: vrijwilligerswerk voor kinderen en mensen met een beperking – 17 gemeentes in de provincie Utrecht en in het Noord-Hollandse Weesp
- Samenhuis: buurtwerk – Rotterdam
- Mondiaal Centrum Breda: ontmoetingscentrum – Breda
- Jessehof Delft: interkerkelijk diaconaal centrum – Delft
- Casa Nuestra: opvanghuis voor Spaanstaligen – Rotterdam
- De Buitenwacht, ontmoetingscentrum – Dordrecht
- Oase – Oosterbeek: ontmoetingscentrum
- Diverse dak- en thuislozen voorzieningen en buurtpastoraat in het verband van het Fonds Franciscus (onderdeel van het Kansfonds)
- Reclassering Nederland, bureau Buitenland – Utrecht
- De Gelderhorst – Ede
- Welzijn MensenWerk – Meppel
- Philadelphia – regio Gelderland: ondersteunen mensen met een beperking om prettig te leven
- MeanderOmnium: welzijnsorganisatie – Zeist en omgeving
- *Here to support*: werk met en voor vluchtelingen en verschillende organisaties op het gebied van educatie en kennis, artistieke projecten en lobby en belangenbehartiging
- Dock Utrecht: welzijnsorganisatie, sociaal makelaars en sociaal beheerders – Utrecht
- Amstelring – Amstelveen: verzorgings- en verpleeghuizen
- Dementie Twente: wijst de weg in de wereld van de dementiezorg in Twente
- Leger des Heils: 50/50, participatieprojecten, dagbesteding en arbeidsreïntegratie, sport en vrije tijd
- 's Heeren Loo Advisium, Expertisecentrum.
- Hogeschool van Amsterdam
- Hogeschool Zuyd – Sittard
- Jeugdzorg Nederland

3. Onderzoek en ontwikkeling

Vanuit de afdeling onderzoek en ontwikkeling van Stichting Presentie worden de programmering en realisatie van het wetenschappelijk werk aangestuurd. Binnen deze afdeling zijn de leerstoel, het lectoraat en het practoraat organisatorisch ondergebracht.

Leerstoel Presentie en Zorg

Sinds 2014 is Stichting Presentie de vestigende instantie van de Leerstoel Presentie en Zorg. Deze leerstoel werd jarenlang bekleed door prof. dr. Andries Baart, die in 2017 met

emeritaat ging. Momenteel is de leerstoel niet gevestigd aan een universiteit. Het is de intentie om (op termijn) opnieuw een Leerstoel Presentie te vestigen.

Activiteiten in het kader van de leerstoel/onderzoeksafdeling worden voornamelijk uitgevoerd door dr. Guus Timmerman, wetenschappelijk medewerker, met medewerking van de andere stafmedewerkers. Daartoe behoren het publiceren over lopend onderzoek en het schrijven aan twee boeken die samen met het *Praktijkboek presentie* de actuele stand van de *'body of knowledge'* van de presentiebenadering en -theorie weergeven. Het eerste is het Nederlandstalig theorieboek 'Iemand voor iemand', geschreven door Andries Baart en uit te geven bij Coutinho. Het tweede boek is een Engelstalig wetenschappelijk boek *'Relational caring'*, geschreven door Baart en Timmerman en uit te geven bij Policy Press. De verwachting is dat beide boeken eind 2024, begin 2025 zullen worden gepubliceerd.

Stichting Presentie leunt inhoudelijk sterk op het werk van prof. Andries Baart. Sinds zijn emeritaat in 2017 is hij niet meer als stafmedewerker actief. Hij is op de achtergrond nog steeds inhoudelijk zeer betrokken bij het presentiewerk, met name bij onderzoek-gerelateerde activiteiten en als adviseur van het bestuur. Prof. Baart is buitengewoon hoogleraar aan de North-West University in Zuid-Afrika, binnen de *Optentia Research Focus Area* van de Vaal Triangle Campus, en van november 2018 tot november 2023 *Visiting Professor* aan het UMC Utrecht, afdeling psychiatrie.

Lectoraat en practoraat

Voor het bevorderen en verder ontwikkelen van de presentiebenadering is het onderwijs aan toekomstig beroepsbeoefenaren van belang. Daarom heeft het bestuur van Stichting Presentie de wens om de bijdrage van presentie aan dat onderwijs te verstevigen. Naast een leerstoel aan een universiteit lijkt het dan ook passend om ook in het Middelbaar en Hoger Beroeps Onderwijs inhoudelijk met de presentiebenadering aan de slag te gaan in de vorm van een lectoraat (hbo) en een practoraat (mbo). De presentiebenadering wordt dan niet alleen in beroepspraktijken geïmplementeerd en ontwikkeld, maar ook op vakopleidingen. Door middel van een combinatie van (vernieuwende) lessen en empirisch onderzoek kan een bijdrage worden geleverd aan de beroepsontwikkeling van studenten en beginnende professionals.

Practoraat Relationeel werken in een onderwijsorganisatie

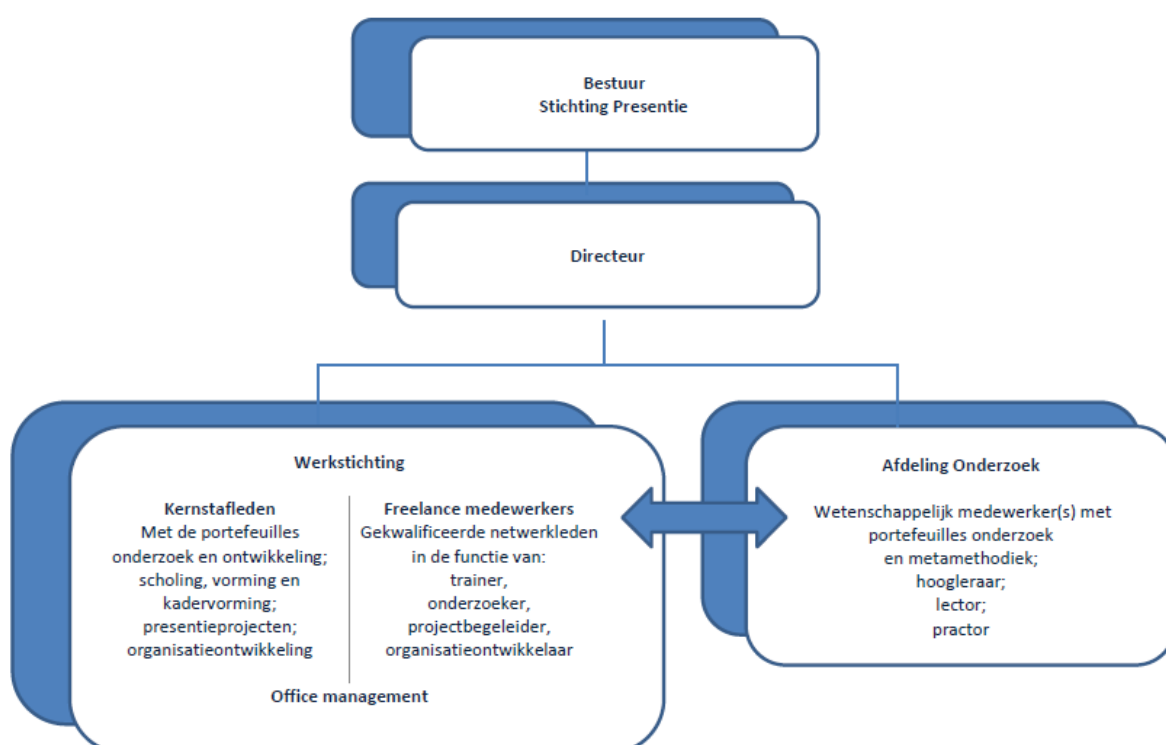
In 2021 is bij Summa College in Eindhoven het (generieke) practoraat *'Relationeel werken in een onderwijsorganisatie'* van start gegaan. De practoren zijn Jenny Zwijnenburg en Hans Panjoel. Het Summa College werkt hierin samen met Stichting Presentie. Zie bericht in de paragraaf 'Hoogtepunten 2022-2023'.

7. Organisatie

1. Medewerkers

De staf bestond eind 2023 uit 10 personen, inclusief de directeur en de *office manager*, deels in dienstverband, deels als zzp'er. Daarnaast werden 10 freelancers ingezet.

Organogram

Gekwalificeerd presentienetwerk

Stichting Presentie werkt samen met gekwalificeerde netwerkleden: zij zijn actief in onze projecten, doen onderzoek, houden presentaties en verzorgen onderdelen van onderwijsprogramma's. Deze mensen zijn goed ingevoerd in de theorie en praktijk van presentie en vormen met elkaar een actieve lerende gemeenschap binnen Stichting Presentie. Zodoende zijn en blijven zij aangesloten op de actuele ontwikkelingen. Door voortdurende uitwisseling van ervaringen wordt gezamenlijk gewerkt aan de verdere ontwikkeling van de presentiebenadering. Gekwalificeerde netwerkleden dragen presentie op allerlei manieren uit in het veld, al naar gelang hun ervaring en expertise. Kwalificering gebeurt via het doorlopen van een leertraject bestaande uit de presentiemodules 1 en 2 (of een vergelijkbaar scholingstraject) en het met goed resultaat afleggen van een toets.

De gekwalificeerde leden van het presentienetwerk komen jaarlijks een aantal maal bijeen op de zogeheten netwerkavonden, om kennis te delen rond concrete en actuele presentievraagstukken en om ervaringen uit te wisselen. Dit met als doel het leren van elkaars ervaringen en up to date houden van de kennis van het presentiewerk in zijn verschillende dimensies. Regelmatige deelname aan deze (en andere) studieuze bijeenkomsten is een voorwaarde om aangesloten te zijn bij dit netwerk en is een instrument voor interne kwaliteitsbevordering en -bewaking.

Voor een aantal van de gekwalificeerde leden van het presentienetwerk, degenen die ook leertrajecten begeleiden namens Stichting Presentie, wordt een doorlopend bijscholingsprogramma verzorgd, waarin aandacht wordt besteed aan de opzet van presentieleertrajecten, het verdiepen van een aantal presentietheema's en het oefenen met presentieleervormen (waaronder Case Based Learning).

Medio 2022 bestond dit netwerk uit ongeveer 40 personen.

2. Bestuur

Het bestuur bestond eind 2023 uit zes leden. In 2023 traden drie nieuwe mensen toe tot het bestuur. Sinds 28 maart 2023 is Johan Willemse de voorzitter van het bestuur.

Belangrijk aandachtspunt van het bestuur in 2023 betrof de continuïteit van de stichting, zowel financieel en qua personeel. In 2023 werd vanwege het definitief uitvallen van de directeur gestart met het werven van een nieuwe directeur.

(Neven)functies bestuur eind 2023

<i>Naam</i>	<i>Functie</i>	<i>Andere functies</i>
J. (Johan) Willemse	Bestuursvoorzitter	<ul style="list-style-type: none"> • Eigenaar Johan Willemse B.V. • RvT Stichting Nieuw Land te Tilburg
A. (Allert) de Geus MSc	Penningmeester	<ul style="list-style-type: none"> • Bestuurder SGVVS • Voorzitter Raad van Toezicht RIBW Arnhem & Veluwe Vallei • Voorzitter Bestuur Stichting Emmafonds
Drs. A.M.M. (Ard) Sprinkhuizen	Secretaris	<ul style="list-style-type: none"> • Senior onderzoeker Kenniscentrum Sociale Innovatie van Hogeschool Utrecht; • Senior onderzoeker Lectoraat GGZ en Samenleving bij Hogeschool Windesheim
J. (Judy) Alkema MA, MCM	Bestuurslid	<ul style="list-style-type: none"> • Eigenaar Facilitair Support • Directeur Gastvrijheid & Service ZorgSpectrum • Transitie manager Grand Cafés ZorgSpectrum

Drs. N.E. (Nathalie) Kramers	Bestuurslid	<ul style="list-style-type: none"> • Wethouder Gemeente Leeuwarden
Drs. W.S. (Wieteke) Beernink	Bestuurslid	<ul style="list-style-type: none"> • Bestuurder Accare • Board Member Mental Health Europe • Lid Programmaraad 'Met gezond verstand' bij Universiteit Groningen • Lid Raad van Toezicht CMO STAMM • Lid Raad van Toezicht Stichting ZorgpleinNoord

Aan de bestuursvergaderingen namen ook deel: prof. dr. Andries Baart (adviseur bestuur), dr. Guus Timmerman (adviseur directeur) en Jan den Bakker (adviseur directeur).

3. Financiële positie

Zie Jaarrekening 2023

8. Colofon

Adres:	Stichting Presentie / secretariaat De Pionier, kamer 2.03A Grebbeberglaan 15 3527 VX Utrecht
Bestuursvoorzitter:	Johan Willemse (sinds maart 2023)
Directeur:	Casper Beekman (sinds mei 2024) Tel. 06 53964388 E-mail: c.beekman@presentie.nl
Website:	www.presentie.nl
E-mailadres	info@presentie.nl
Rekeningnummer:	NL96 RABO 0104 4971 06 BIC RABONL2U
BTW-nummer:	NL813823638B01
Opgericht:	2004

De Stichting is een ANBI en is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Midden Nederland onder nummer 30199578.